

кеçирilmәsindә çәtinliklәр yaradır. Bir çox peşә tәhsili müәssisәsi rәhbәrlәrinin tәcrübәsiz olmasы, bu sahәni yaxşı bilmәmәsi dә idarәolunmada sәlahiyyәtlәrin bölüsdürülmәsinin düzgün hәyata keçirilmәsindә çәtinliklәр yaradır. Odur ki, sәlahiyyәtlәр bölüsdürülәrkән һәр bir rәhbәrin vәzifәsi ilә yanaşı onun baza tәhsili dә nәzәrә alınmalıdır.

Әdәbiyyat:

1. R.Mәmmәdzadә, A.Abdullayev, F.Kәrimova R.Cabbarov, S.Rәsulov, Ә.Quliyev. Tәhsilin Idarә Edilmәsinin Bәzi Problemlәri. Bakı 2008
2. <http://e-qanun.az/framework/47645>

УДК 796

**ВОЛЕЙБОЛЧИЛАРНИ ЖИСМОНИЙ ТАРБИЯЛАШДА
ИННОВАЦИОН ТЕХНОЛОГИЯЛАРДАН ФОЙДАЛАНИШ**

Табынбаев Б.А.

*Ўзбекистон давлат жисмоний тарбия ва спорт университетининг
Нукус филиали, Нукус шаҳри, Ўзбекистон*

Талаба-ёшларнинг соғлиғининг ҳолати миллат соғлом салоҳиятининг энг муҳим кўрсаткичларидан биридир, шунинг учун уни сақлаш ва ривожлантириш жамият учун устувор вазифадир. Талабалар саломатлиги муаммоси ва уни мустаҳкамлашга ёндашувлар кўплаб мутахассислар томонидан тадқиқот мавзуси бўлишига қарамай, етакчи олимлар томонидан олиб борилган кўплаб тадқиқотлар натижалари талабаларнинг олий таълим муассасасида ўқишнинг бутун даври давомида унинг ёмонлашувида жисмоний саломатлиги ва жисмоний тайёргарлигининг паст даражаси, шунингдек тенденцияларни кўрсатади. Муаллифларнинг аксарияти ўз тадқиқотларида таълим муассасаларида жисмоний тарбия жараёнини тубдан қайта қуриш, ёшларни мунтазам жисмоний фаолликка жалб қилишнинг замонавий ёндашувлари, талаба ёшларни ўқитиш тизимида жисмоний тарбия ва соғломлаштириш ишларини ташкил этишга инновацион ёндашувларни жорий этиш зарурлигига эътиборни қаратадилар. Жисмоний фаоллик даражасини пасайтириш, ўқувчиларнинг соғлиғининг ёмонлашуви муаммосини ҳал қилишнинг истиқболли усулларида бири, олимлар ўқувчиларнинг жисмоний тарбия жараёнида қўлланиладиган воситалар таркибини яхшилаш деб ҳисоблашади.

Хусусан, ўқувчиларнинг жисмоний тарбияга бўлган қизиқишини ошириш мақсадида воситалар таркибига энг оммабоп жисмоний машқлар гуруҳлари ва ҳаракат фаолияти турларини энг оммабоп жисмоний машқлар гуруҳлари ва ҳаракат фаолияти турларини киритиш таклиф этилади. Бугунги кунда ўқувчиларнинг жисмоний тарбия тизимини спортлаштириш ғояси кенг оммалашмоқда, бу кўплаб муаллифларнинг фикрига кўра, машғулотларнинг ўқув ва мактабдан ташқари шаклларида ўқитиш ва тайёрлаш учун жисмоний тарбия ва спорт фаолияти машғулотларга ва мусобақаларга қатнашишга эътибор қаратган ҳолда уни модернизация қилиш йўналишларидан бири бўлиб, у ўқувчиларнинг танлов эркинлигига асосланган [1].

Жисмоний тарбиянинг спортга йўналтирилган йўналишининг афзалликлари маҳаллий ва хорижий олимларнинг ишларида ўз ифодасини топган. Бу жисмоний маданият кадриятларини ўзлаштириш жараёнида ёшларнинг жисмоний маданият қизиқишлари ва эҳтиёжларини қондира оладиган педагогик ёндашув. Муаллифлар таъкидлаганидек, жисмоний тарбия жараёнини спортлаштириш жисмоний тарбияда анъанавий педагогик жараёнга хос бўлган қатор камчиликлардан йироқ бўлиш имконини беради: спорт доирасидаги машғулотлар ҳар бир ўқувчининг жисмоний имкониятлари ва руҳий хусусиятларини ҳисобга олишни назарда тутди; секция машғулотлари спорт ҳақида чуқур билим беради; секцияли спорт турлари кўпроқ мусобақалар билан боғлиқ бўлиб, бу ўқувчиларни мунтазам равишда спорт машғулотларига жалб қилишга ундайди. Жисмоний тарбияни бундай ташкил этиш нафақат таълим, балки инсон ҳаётининг ката қисми даврида ҳам спорт машғулотларига барқарор шахсий қизиқишни шакллантиришга олиб келади. Шу билан бирга, тадқиқотларда таъкидланганидек, айрим мутахассислар олий таълим муассасаларининг моддий-техникавий ва кадрлар ресурслари чекланганлиги муаммоси мавжудлиги сабабли жисмоний тарбияни спортга айлантириш борасида салбий фикр билдиришмоқда; секция спортлари муайян спорт тури доирасида юқори ихтисослаштирилган жисмоний тайёргарликни таъминлайди ва ёшларнинг ҳар томонлама жисмоний ривожланишига тўсқинлик қилади; спортлаштириш мусобақа, сермахсул спорт турлари кадриятларини тарқатишни назарда тутди, бу захира спорт турларини, элита спорт турларини ва профессионал спорт турларини

ривожлантиришни кўллаб-қувватлаш учун спорт танлаш механизмини жорий этиш деб ҳисоблаш мумкин [2].

Юқоридагилар, тадқиқотчиларнинг фикрича, маълум даражада жисмоний тарбия бўйича ўқув дастурининг мақсадларига зид келади.

Шунга қарамай, спортлаштирилган жисмоний тарбия концепцияси тарафдорлари олий ўқув юртларида ўқув жараёнини анъанавий машғулотлар шаклларига эмас, балки индивидуал спорт турлари бўйича ўқув машғулотларини ўз ичига олиши керак деган ғояни кўллаб-қувватламоқда. Спорт таълимининг таклиф этилаётган модели, муаллифлар таъкидлаганидек, жисмоний тарбия жараёнини спорт маданияти тамойиллари асосида қайта қуришни назарда тутуди: мусобақалар ўтказиш, уларнинг байрамона муҳитидан фойдаланиш, спорт статистикасини, хусусан, таълим муассасасининг спорт ютуқларини юритиш, шунингдек, спорт машғулотларини мавсумга, ўқувчиларнинг спорт жамоаларига мансублигига қараб ташкил этиш ва ҳоказо.

Хулоса. Талабалар учун жисмоний фаолият ва таълимни амалга оширишнинг самарали воситалари маълум жисмоний фазилатларни ривожлантириш учун ўзига хос талабларни кўядиган ўйин спортларидир. Спорт ўйинларида алоҳида жисмоний сифатни ривожлантиришга танлаб таъсир кўрсатмайди, машғулот эффектлари тайёргарликнинг барча жиҳатларини комплекс ривожлантириш ва такомиллаштиришга қаратилган. Спорт ўйинларини, хусусан, волейболни ўз ичига олган талабаларнинг моторли фаолиятининг устувор воситалари белгиланган.

Аксарият мутахассислар спорт ўйинларидан фойдаланган ҳолда ўқувчиларни жисмоний тарбия жараёнига спортга йўналтирилган технологияларни жорий этишни мақсадга мувофиқ деб ҳисоблайдилар.

Фойдаланилган адабиётлар рўйхати:

1. Смирнов Н.К. Саломатликни тежайдиган таълим технологиялари ва мактабда саломатлик психологияси. 2005.
2. Пулатов А.А. Волейбол назарияси ва методикаси. 2007.